

*Handelinge des particularen synodi, gehouden
by den kercken van Suydthollandt binnen Rot-
terdam den ¹⁾ 2^{en} Augusti anno 1594.*

Verkiesinge ²⁾. — Na aenroepinge des naems Godts syn vercoren tot praesidem synodi WERNERUS HELMICHIVS, tot assessorem LIBERTUS FRAXINUS ende tot scribam CASPAR SWERINCKHUSIVS.

Commissarien ³⁾. — Syn in de vergaderinge gecompareert van wegen de E. heeren Staten etc. de hoochgeleerde heeren MRN. CORNELIS VAN DER NIEUSTADT, raedt van den Hoogen Rade, ende LEONARDT CASEMBROOT, raedt van den Hove Provinciael etc., exhiberende hare E. commissie, als specialyck tot de vergaderinge deses synodi gecommitteert synde.

Credentien ³⁾. — De credentiebrieven syn gelesen ende is de vergaderinge met deselve wel tevreden geweest. Ende syn gecompareert tot desen synode:

Wt den classe van Dordrecht :

HENRICVS CORPUTIVS,	} dienaren des woordts Godts tot	{ Dordrecht,		
JOANNES MILIVS,			{ Breda,	
ARNOLDVS WASSENBURGIIVS,				{ Slydrecht,
ende HEYNDRICK VAN VOORST, ouderlingh der kercke tot Dordrecht.				

Wt den classe van Delft :

WERNERVS HELMICHIVS,	} dienaren des woordts Godts tot	{ Delft		
DANIEL DOLEGIIVS,			{ ende	
ARNOLDVS HERMANNI,				{ Vlaedingen,
ende HEYNDRICK FRANZ, ouderlingh der kercke tot Delft.				

Wt den classe van Leyden :

PETRVS HACKIVS,	} dienaren des woordts Godts tot	{ Leyden,		
HERMANNVS SCHULLIVS,			{ Voorhoudt,	
JOANNES CORNELII,				{ Lis,
ende D. D. PAVLVS MERVLA, professor academiae ende ouderlinek der kercke tot Leyden.				

Wt den classe van der Goude :

THOMAS BRUSSCHENIVS,	} dienaren des woordts Godts tot	{ Ouwerkerck,		
LAMBERTVS JEMMINGIVS,			{ Moordrecht,	
MARTINVS BACHVSIIVS,				{ Grootammers.

¹⁾ „den” L en M hebben „aengevangen den”. ²⁾ Dit marg. ontbr. in M. In L ontbreken alle marginalia in deze acte. ³⁾ Dit marg. ontbr. in M.

Wt den classe van Rotterdam :

FRANCISCUS LANSBERGIUS,	} dienaren des woorts Godts tot	} Rotterdam ende Schiedam,
CASPAR SWERINCKHUSIUS,		
PETRUS CORNELII,		

ende PETRUS BISSCHOPPIUS, ouderlingh der kercke tot Rotterdam.

Wt den classe van Gorrichum :

JOANNES LEO,	} dienaren des woords Godts tot	} Bommel, Gorchum, Ameyde, Leerbroeck.
JODOCUS GEYSTERANUS,		
JOANNES ANDELIUS,		
GERARDUS NIGER,		

Wt den classe van den Bril :

NICOLAUS DAMMIUS,	} dienaren des woords Godts ten	} Brille, Spieckenesse, Nieuwetonge,
JOANNES VOSSIUS,		
ARNOLDUS TIMMERMAN,		
ende JOHAN COMMERSZ ¹⁾ , rentmeester ende ²⁾ ouderlinck der kercke ten Brille.		

Wt den classe van den Hage :

LIBERTUS FRAXINUS,	} dienaren des woorts Godts in	} sGravenhage ende tot Loosduynen,
BERNHARDUS LA FAILLE,		
JACOBUS CORNELII,		

ende D. D. HERMANNUS VAN DER BYS, ouderlinek der kercke in den Hage.

Wt den classe van Overrhynlandt :

FRANCISCUS PYTHEUS,	} dienaren des woorts Godts tot	} Alphen, Swamerdam, Alanderveen.
CORNELIUS MARTINI,		
FLORENTIUS MARCI,		

Gedeputeerde des Noorthollandtschen synodi ³⁾. — Het syn in den synodo gecompareert van wegen des particularen synodi van Noordthollandt, by weten van mynheeren Staten, PETRUS PLANCIUS, dienaer des woords Godts tot Amsterdam, en JOANNES BOGARDT, dienaer des woords Godts tot Haerlem, dewelcke hare credentiebrieven verthoont hebben, ende is de vergaderinge daarmede wel tevreden geweest.

Stemme der ghedeputeerden over wedersyden in den Suydt ende Noordthollandtschen synodo. — Maer alsoo questie gemoveert is worden, hoe ofte in wat maniere die voorsz. dienaren van wegen des Noordthollandtschen synodi in dese vergaderinge souden stemmen hebben, is geraemt ende goetgevonden opt believe van de broederen van Noordthollandt, dat voortaan

¹⁾ „Commersz” L en M hebben „Commersteijn”. ²⁾ „rentmeester ende” ontbr. in N.
³⁾ Dit marg. ontbr. in M.

alsulcke dienaren, die alsoo van den Noordt ofte Suydthollandtschen particulare synoden respectivelycken sullen gesonden worden, dienende tot onderlinge eenicheydt ende correspondentie van de kercken, onder beyde den synoden resortierende, sullen alleenlyck d'een soowel als de andere in den synoden, tot denwelcken sy gesonden worden, met de vergaderinge delibereren ende advisereren, sonder te hebben stemmen om te decideren in eenige saecken, ten ware deselve haerluyden mede aenginge, ende dit alles by provisie totdat naerder op dese saecke sal mogen gelettet ende gedaen worden.

Vermaninge voor de vergaderinge. ¹⁾ — PETRUS HACKIUS heeft een corte vermaninge gedaen uyt last des synodi ende particulierlyck der classe ende kercke tot Leyden uyt 1 Tessall. 5 vs. 19. Ende heeft hem praeses synodi van wegen der vergaderinge bedanct.

1.

Attestatien der passanten. — Ter oorsaecken van het overlesen van de acten des laetstgehouden synodi ten Brille is alsooch den gecommiteerden dienaeren van den classen belast, hare classes ende kercken te vermanen goede toesichte te nemen om niet lichtelycken attestatien den armen passanten te geven om daarmede niet te loopen bedelen, ende voorts na te commen tgene in den laetstleden particularen synodo ten Brille ende ²⁾ op andere tyden in anderen synodis hiervan geresolveert ende besloten is.

2.

Woerden. — Is by de vergaderinge des synodi gecompareert ZEGERUS CONINXBERGIUS, dienaer der kercke tot Woerden, met credentie voor hem ende synen collega HENRICO BOCXHOORN, te kennen gevende, alsoo sy als dienaren der kercke tot Woerden nu over de twee jaren sonder de hulpe des synodi (hoewel niet sonder hulpe van sommige particuliere dienaren, onder desen synodum sorterende) geseten hadden, toestandich synde in allen deelen der leere ende ordinancien der kercken deser provincien, alhoewel dat sy in eenige uysterlycke saken tot gelyckformicheydt allesins ter noodt niet en hadden connen commen, dat sy in regard van haren kercken tot Woerden, Bodegraven ende daerontrent wel begeerden te commen tot eenigen classem, daer de synode soude goetvinden ende haer ordeneren, om hulpe ende bystandt tot confirmatie der christelycke leere ende religie met den tydt soo lanx soo meer te hebben. Ende int particulier soovele hem ZEGERUM CONINXBERGIUM aengaet, alsoo hy uyt oorsaecke van de ware leere ende suyvete reformatie ³⁾ der christelycke religie aldaer in te voeren

¹⁾ Dit marg. ontbr. in N. ²⁾ „in de laetstleden — ende” ontbr. in N. ³⁾ „reformatie” M heeft „confirmatie van de ware leere ende suyvete reformatie”.

veel last ende swaricheydt van sommige Flaccianen ende andere met scheldt-woorden ende andere molestatiën geleden ende gedragen hadde ende noch dagelycx was dragende, waerdoor hy tegenwoordelyck wel sooveel vruchten in der kercke voorsz. ende onder de borgerye tot Woerden niet doen en conde als hy wel wenschte ende voorhenen gedaen hadde, ende dat hy daerom wel begeeren soude ende versochte aen den synodum (hem referende tot discretie van mynheeren Staten ende des synodi) om getransfereert ende met een andere bequame plaetse (voorwendende eene van dewelcke hy verstaen hadde) versien te worden om met meerder gerusticheydt (soeckende nochtans, alsoo hy verclaerde, niet syn ruste noch profyt noch eere) de kercke Christi te mogen dienen. Alsoo oock, alle dit voorsz. by ZEGERUM te kennen gegeven synde, mynheeren commissariën in dese vergaderinge verclaerden, dat mynheeren Staten eenige gecommitteert hadden om die overige saecken tot Woorden te beslichten ende te vereffenen, ende dattet noodich soude syn daerop te letten, soo ist dat de synode goetgevonden ende geordineert heeft by provisie, soo wanneer de vereeninge aldaer tot Woorden eerst sal gedaen syn by de heeren Staten ¹⁾ ende niet eer, dat alsdan de kercken van Woorden, Bodegraven ende Werder (de kercke van Werder tot noch toe onder de classe van der Goude haer gehouden hebbende) met den classe van Overrhyndt sullen adjunct ende bygevoegt syn ende eenen classen van Woorden ende Overrhyndt maken, waerinne ²⁾ oock de gedeputeerde van beyde den classen van der Goude ende Overrhyndt by submissie geacordeert syn, midts dat de classe van der Goude, indien sy yedt hiertegen heeft, hare swaricheydt totten naesten synodum sal mogen inbrengen. Ende soovele aengaet ZEGERUM int particulaer, alsoo de synode verstaen heeft soo uyt hemselven als uyt andere, dat sommige gequalificeerde binnen Woorden hem seer vyant waren, uyt oorsaecken hiervooren verhaelt, waeruyt te vreesen stondt, dat t'eeniger tydt yedt quaets soude mogen rysen tot achterdeel der saecke der kercke, ende dat ZEGERUS daerom wel begeerde getransfereert te worden, soo heeft de vergaderinge des synodi hem getroost ende vermaendt in sulcx wel ghetroost ende ghemoedt te syn, totdat de kercke aldaer by weten ende believen van mynheeren Staten ende de magistraet van Woorden met een anderen goeden dienaer bequamelyck soude mogen versien worden. Ende indient hem alsdan believen soude by believen van hare E. ende de magistraet voorsz. elders gerecommandeert te worden volgende syn begeeren, off dat hy onder desen synodo tot een bequame plaetse ofte kercke mochte getransfereert worden, dat de synode hem alle vriendtschap ende mogelycke adres

¹⁾ „by de heeren Staten” ontbr. in N. ²⁾ „waerinne” L en M hebben „waeromme”.

hierinne doen ende bewysen sal, biddende mynheeren commissarien hiervan met mynheere den advocaet te willen spreken, ende last gevende den gedeputeerden des synodi by weten ende wille als voorsz. is, ter begeerte ZEGERI voornoemt in dese saecke ¹⁾ met alle diligentie ende discretie vorder te handelen ende het beste te doen etc.

3.

Visitatie ende hare oncosten. — Aengaende de visitatie in den classibus is in den synodo rapport gedaen, dat deselve sooveel doentlyck geweest is by den dienaren, voorleden jare daertoe gedeputeert synde, onderhouden ende gedaen was, ende en hadden geene swaricheden, die sy tot den synodum soudén mogen brengen ²⁾, bevonden. Dan alleenlyck wert ghevraeght van den oncosten, dewelcke by den visitoribus gedaen werden, wie dat deselve dragen soude, ende is verclaert reden te syn, dat deselve comen tot laste des geheelen classis.

Nieuwe deputatie. — Ende syn opt nieuwe geordonneert voor dit jaer de visitatie te doen :

in den classe van Dordrecht
HENRICUS CORPUTIUS ende JOANNES VAN CAMPEN,
in den classe van Delft
DANIEL DOLEGIUS ende JOHANNES BERNHARDI,
in den classe van Leyden
THOMAS SPRANCKHUSIUS ende CAROLUS AGRICOLA,
in den classe van der Goude
TYLMANNUS CUPUS ende ADRIANUS VAN DEN BORRE,
in den classe van Rotterdam
CORNELIUS HILLENIUS junior ende HERMANNUS GREVINCKHOVIUS,
in den classe van Gorchum
JOANNES ANDELIUS ende JODOCUS GEISTERANUS,
in den classe van den Brille
NICOLAUS DAMMIUS ende JOACHIMUS HORSTIUS,
in den classe van den Hage
BERNHARDUS LA FAILLE ende THEODORUS PETRI,
in den classe van Woorden ende Overrhylandt
CORNELIUS MARTINI ende FLORENTIUS MARCI,
volgende de ordre, tot noch toe geobserveert.

4.

Oncosten vant examen. — Sooveel de oncosten der gedeputeerde des synodi aengaet over dengenen, die geexamineert sullen worden tot den

¹⁾ „saecke” L en M hebben „kercke”. ²⁾ „die sy — brengen” ontbr. in L.

kerckendienste, wie dat deselve dragen sal, is wyder verclaringe gedaen op tgene in den synodo in den Brille art. 9 hiervan geordineert was, te weten dat de gedeputeerde des synodi daerinne sullen mogen discretie gebruycken ten aensien van de gelegentheyt van de geexamineerde off van den classen, daert examen geschiet.

5.

Schriften des synodi. — De schriften, dewelcke noch tot den synodum behooren ende hier ende daer by eenige dienaren souden mogen berusten, heeft de synode vermaendt, soo daer noch eenighe dienaren ¹⁾ syn, die van alsulcke schriften hebben, dieselve ter handt der gedeputeerden des synodi te bestellen, ende soo yemandt copie begeerdt van eenige acten ofte ordiantien, by den heeren Staten den kercken gegeven, dat hem deselve niet en sal gheweygert worden.

6.

Rapport van de punten, mynheeren den Staten overgegeven. — Die gedeputeerde des synodi hebben rapport gedaen, wat by haer gedaen was in de saecken van de misbruycken ende prophanatien des sabbaths ende andere ongeregeltheden, aen de heeren Staten geremonstreert. Ende is voorgelesen tgene by haere Edelen den 10^{en} Martii van desen jare 1594 van deselve geresolveert ende aen de steden ende officieren in Hollandt ende Westvrieslandt schriftelycken uytgeschreven ende ghesonden was. Ende alsoo in den synodo by diverse verclaert is geworden, dat het voorseyde uytschryven soo gantschelyck geen effect en sorteerde, dat men oock het tegendeel in der daet in veel plaetsen sedert dien tyt gespeurt hadde ende sommige officieren sulcx off niet executeren ofte in de executie van de andere verhindert worden, ende daerom wel wenschten, dat mynheeren Staten selfs over dese saecken placaten ende peynen daerop gelieffde te stellen, soo is by den synodo goetgevonden, dat de gedeputeerde des synodi dese sake met mynheere den advocaet etc. ende andere goede heeren in communicatie sullen leggen ende met advys derselve aen mynheeren Staten voordere aenhouden om dese dingen geremedieert te worden. Sullen oock de dienaren by haren hooftofficiere met bescheydenheyt vervorderen dese onordentlykheden verbeterd te worden.

7.

Battementspelen. — Alsoo oock seeckere particulare questie van battementspelen tot Catwyck op Zee ende op Rhyn was voorgevallen, heeft dese vergaderinge haer gereferceert tot de acten des synodi, tot Leyden ghedaen, ende tot het uytschryven van mynheeren Staten voorsz..

¹⁾ „souden mogen — dienaren” ontbr. in N.

8. *Papistische postillen.* — Duytsche Papistische ende Jesuytische postillen worden herwaerts aen gesonden ende vercocht in den lande, inhoudende vele beuselingen ende logenen, twelck tot nadeel der kercke ende des landts schier off morgen soude mogen dienen, ende dient ¹⁾ daerom dat de gedeputeerde des synodi hiervan communiceren ende remonstreren als vooren.

9.

Synodus generael. — Aengaende den generalen synodum is by P. PLANCIO rapport ²⁾ gedaen, dat de kercke van Amsterdam veel redenen gebruyct ende aen mynheeren Staten denselven te houden geremonstreert ende versocht hadde, maer dat by hare Edelen uytstel genomen was nu tot verscheyden jaren, verclarende dat de kercke voorsz. evenwel tbeste te doen gewillich ende bereydt was. Ende is geresolveert, dat dese synode aen de kercke van Amsterdam hiervan sal schryven om haren last alsoech te achtervolgen ende de groote inconvenienten, waerom dattet hoochnoodich sy eenen generalem synodum te houden, aen hare Edele te remonstreren, waertoe de gedeputeerde des synodi van Suydhollandt, versocht synde, mede der kercke voorsz. sullen helpen ende vorderlyck syn.

10.

Geauthoriseerde kerckenordeninge in Hollandt. — Een geauthoriseerde ende Godts woordt conforme gemeyne ³⁾ kerckenordeninge te hebben in Hollandt is by den synodo seer noodich ende goet geachtet, maer om redenen is goetgevonden dese saecke vooralsnoch te laten blyven by tgene in den laetstleden tynode ten Brille hiervan geresolveert is.

11.

Translatie des bybels. — Belangende de translatie des bybels hebben de gedeputeerde des synodi verhaelt, dat sy aen de synoden in de andere provincien geschreven hadden, oock dat van dese saecke mynheere van Sr. ALDEGONDE te kennen gegeven was, dewelcke verclaert hadde tevreden te syn synen aerbeydt den kercken ten besten te doen, wanneer hy van de heeren Staten Generael ende den kercken int gemeyn daertoe versocht ende op de onkosten, die hy daerover moest doen, ordre gestelt soude wesen. Item dat de heere advocaet, hieraff aengesproken, beloofft hadde sulcx getrouwelycken te vorderen. Eyndelycken dat sy van de deputatie eeniger provincien bescheydt vernomen hadden, namentlyck dat die van Zeelandt DANIELEM DE DIEU, die van Vrieslandt JOANNEM DRUSIUM, die van Noordthollandt PETRUM PLANCIUM hiertoe bestemt hadden. Hierover is den gedeputeerden des synodi belast alle tgene, dat tot voordering deser

¹⁾ „ende dient” ontbr. in N. ²⁾ „rapport” met dit woord eindigt Handschr. N.
³⁾ „gemeyne” ontbr. in L en M.

saken noodich is, neerstelyck waer te nemen ende te vervolgen, ende indien uyt Gelderlandt binnen corten tydt geen seecker bescheydt en comt, opt nieuwe aen de kercken aldaer te schryven. Middeler tyt sal uyt den name deses synodi aen den heere VAN ST. ALDEGONDE geschreven worden om denselven te versoecken, dat hy in syn goet voornemen over dese sake wille volherden, niettegenstaende dat deselve wat lange onder wegen is, eer sy volcomelyck int werck gestelt can worden.

12.

Gedeputeerde tot den Noordthollandschen synodum. — Om in den naesten synode van Noordthollandt van wegen deses synodi van Suydthollandt te verschynen syn gedeputeert HENRICUS CORPUTIUS ende WERNERUS HELMICHIVS.

13.

Verbeteringhe des stipendii. — Soovele belanght die verbeteringhe des stipendii der dienaren ten platten landen, hebben de gedeputeerde des synodi verclaert, dat by mynheeren Staten hierinne versien ende geordonneert was, beginnende tselfde van den eersten Januarii aff van desen jare, alsoo dat de dienaren, dewelcke sullen hebben dry kinderen, ontfangen ende genieten sullen dryhondert ende vyftich carolusguldens, ende die vier off meer kinderen hebben vierhondert guldens, ende die combinatie hebben, boven tgene voorsz. is, noch vyftich guldens, midts brengende wettige getuychnisse vant getal harer kinderen volgende d'ordonnantie der heeren Staten, den 13^{en} Mey anno 1594 daarvan gegeven, welverstaende dat het extraordinarie subsidie boven de tsestich guldens van de augmentatie sal loopen tot den eersten Januarii voorsz.. Ende is den dienaren belast, dat sy by attestatie van haren classe van tgene voorsz. is ende haer concernceert, aen den ontfanger COOLWYCK sullen laten weten ende overbrengen. Ende heeft de synode D. ARNOLDUM CORNELII, JOANNEM WITTENBOGAERDT ¹⁾ ende WINANDUM GERRILDSZ van wegen der dienaren voor hare moeyte in desen bedanckt.

14.

Constrinctie der dienaren tot schoolhouden. — De dienaren te constringeren off met constrinctie aen te nemen ende te beroepen, dat sy souden moeten schole houden oock opt stipendium haers diensts, achtet de synode gantsch onbillick te syn, ende dat veel meer de gagie, die den schoolmeesteren van langen tyden herwaerts toegeleydt is, oock om schoolmeesteren te houden gheschiekt ende vervordert behoort te worden. Ende want in den classe van Gorchum hiervan swaricheydt was, sal deselve classe requeste stellen aen de heeren Staten ende den gedeputeerden des synodi toesenden, versoeckende

¹⁾ „Joannem Wittenbogaerd” ontbr. in L en M.

dat hare Edelen gelieven wille aen de officieren, onder derwelcke gebiede hierinne swaricheydt voorvalt, te schryven den dienaren sulcx niet op te leggen, ten ware sy selfs goetwillich sonder verhinderinge haers diensts sulcx begeerden ende condon doen.

15.

Plaetsen naest den vyandt gelegen. — Sooveel aengaet die plaetsen, den vyandt naestgelegen, in dewelcke grootelycx dienaren des woordts Godts oock van noode syn, sullen de gedeputeerde des synodi aenhouden by de Generale Staten, ende daert vruchte doen sal, soovele sy sullen vermogen, dat de predicanten soowel onder sauvegarde aen dese syde als de papen aen de andere syde getolereert worden.

16.

Vroevrouwendoop. — Het doopen der vroevrouwen is by uytchryven der heeren Staten den 10^{en} Martii 1594 verboden.

17.

Trouwe van ongedoopte. — Ongedoopte personen met gedoopte te trouwen, dat sulcx niet alleene niet en geschiede by den predicanten maer oock niet by den magistraten, alsoo tselve onstichtelyck ende onbehoorlyck is. Sullen de gedeputeerde des synodi by mynheeren Staten aenhouden, dat sulcx, dienende tot profanatie des verbonds Godts, verhindert worde, ende sullen de gedeputeerde des synodi toesien, dat sulcx in de houwelycxordeninge gestelt mach worden.

18.

Ongelyckheydt der feestdagen. — Van de ongelyckheydt der feestdagen sullen de gedeputeerde des synodi met den heere advocaet spreken ende van den daech Ascensionis als oock den Nieuwejaersdach in communicatie leggen ende om de opspraecke, spruytende uyt de ongelyckheydt int onderhouden derselve feestdagen te verhoeden, dat ordre van gelyckheydt hierinne mochte gestelt worden, aenhouden.

19.

Gelyckformicheyt der Duytscher ende Walscher kercken. — De gelyckformicheyt tusschen de Nederlandtsche ende Walsche kercken int predicken met ongedeckten hooffde, item int gebruycken eenderley Catechismi is gerefereert tot den naesten generalen synodum.

20.

Examinatien. — De namen dergenen, die geexamineert ende tot den kerckendienste gepromoveert worden, sullen de ghedeputeerde des synodi, die over alsulcken examinatie staen, aenteeckenende ende jaerlycx den synodo te kennen geven om register daervan te houden ende daerby goede toesichte nemen, dat niet lichtelycken de examinatie in den classibus gepas-

seert worde noch onbequame toegelaten worden, welverstaende dat alle examina aller dergener, die tot den dienste gepromoveert sullen worden, overal geschieden sullen by den classen ende dat voortaan ten overstaen van twee gedeputeerde des synodi.

21.

Reformatie van Bommel ende Tielder weerdt. — Dewyle dat ontrent Bommel ende in den Bomle ende Tylre weerden noch weynich ordre is van predicanten ende kercken uyt oorsaecke des crychs, soo heeft de synode belast D. JOANNI LEONI, HENRICO VELLEMIO, OTTONI TONSORI ende JOANNI ANDELIO haer uyt name des synodi te vervoegen om met den amptman aldaer te handelen (waertoe oock dese synode aen den amptman sal schryven, biddende de goede handt daeraen te willen houden), opdat de kercken met predicanten versien ende tot goede ordre mogen gebracht worden.

22.

Verclaringe vant 8 artyckel der allegemeener kerckenordeninge ¹⁾. — Het achtste artyckel des nationalen synodi in sGravenhage anno 86, aengaende de aenneminghe der predicanten sonder conditie, is verclaert sonder prejuditie des generalen synodi ende by provisie om alle questie te schouwen, dat eenen dienaer om gewichtige redenen ende circumstantien door oordeel des classis sal mogen ontslagen worden ende tot eenen anderen dienst der kercke in een andere gemeynthe comen. Ende indien hierdoor tusschen eenige kercke ende dienaer ofte dienaren different ofte swaricheydt voorvallen soude mogen, sal tselfde totten naesten particularen synodum gebracht ende aldaer gedecideert worden.

23.

Pauselycke byeenkomsten. — Van de pauselycke byeenkomsten der Papisten op Sondagen ende andere feestdagen refereert haer de synode tot het placcaet ende uytshryvinge der heeren Staten, daarvan gedaen tot belettinge ende verbodt op straffe derselven.

24.

Huwelyckxordeninghe. — Aengaende van een generale huwelycxordeninghe te hebben, daerdoor de inconvenienten in huwelycxsaken belet mogen worden, is belast den gedeputeerden des synodi (dewyle by mynheeren Staten eenige hiertoe gecommiteert syn) te aerbeyden die inconvenienten, die boven de voorgaende noch opt nieuwe mochten voorgecommen syn, denselven heeren te kennen te geven om daerinne mede versien te worden, waerinne sy oock letten sullen opt 15 artic. gravaminum deses synodi.

25.

Geboden geven in de weke off alleen met twee geboden trouwen. — Dat de

¹⁾ „der — kerckenordeninghe” L en M hebben „des nat. synodi 1586.”

dienaren des woordts Godts houwelycxsche geboden souden doen in der weke ofte met twee geboden off sonder getuychnisie van dry houwelycxsche geboden te hebben, volcommelyck ten bestemden tyde ende sonder wederspreken gedaen, te trouwen off oock de houwelyckxsche geboden anders te doen dan ten gewonelycken tyde in de principale Sondaechsche predicatione, oock by ordonnantie van mindere overheden tegen de ordonnantie van de hoogere overheden, openbaerlyck gepubliceert ende gedrukt, achtet de synode (hiervan gehoort hebbende het advys der gecommiteerde van mynheeren Staten) onbehoorlyck te syn ende dat daerom de dienaren voorsz. haer voortaan strictelyck na de ordinancie van de pollicie sullen reguleren.

26.

Scholen. — De inconuenienten, die int stuck van den scholen souden mogen bevonden syn, sullen de gedeputeerde des synodi aen de heeren Staten remonstreren ende bidden daerinnne ordre gestelt te worden. Ende sooele belanght eenderley fundamenta artium den studenten te leeren, sullen deselve gedeputeerde in communicatie leggen met den professoren der universiteyt tot Leyden om daerop te letten ende by den heeren Staten te vorderen tgene dat tot dienst van den scholen ende den studenten sal nutte ende dienstelyck syn. Sullen oock die voorsz. gedeputeerde ter gelegene tyt by de heeren Staten voorder aenhouden, dat om meerder eenicheyds willen tussehen den kercken ende scholen de kercken ende classes mochten belast worden eenige toesichte tot den scholen ende schoolmeesters te nemen, gelyck van ouden tyden herwaerts tselve christelyck ende wel geobserveert is.

27.

Reparatie van tempelen. — Om de reparatie der tempelen sal elk in synen classe particulierlyck, daert behoort ende vruchte doen can, solliciteren ende aenhouden, volgende hierinne het exempel van andere.

28.

Dienaers, medecine ende chirurgie oeffenende. — Belangende de dienaeren, die de medecyne ende chirurgie oeffenen, laet de synode blyven by tgene in den laetsten synodo ten Brille geresolveert is, ende sullen voorder de classes ende kercken toesien de ergernisse ende ontstichtinge te weren, alsoo mynheeren Staten int stuck van de verbeteringe des onderhoudts ten ¹⁾ platten lande voorsien hebben, nemende regard mede op degene, die sulcke saecke souden willen useren sonder verstandt daeraff te hebben.

29.

Wapensalve. — Het oeffenen ofte gebruycken van wapensalve, alsoo

¹⁾ „ten” L en M hebben „der predicanten ten.”

tselve noch met Godts woordt noch met de natuerlycke medecyne overeen en comt, noch bestaen en mach ende niet anders en is dan superstitie ende affgeloove, heeft de synode goetgeacht de lidmaten der kercken te vermanen tselve te vermyden.

30.

Discretie int stellen van de gravamina. — De classes sullen vermaendt syn geen cleyne saken ende die in den classibus connen affgedaen worden totten synodum te brengen.

31.

Gedeputeerde des synodi. — De gedeputeerde des synodi neffens WERNERUM HELMICHUM ende FRANCISCUM LANSBERGIUM syn geordonneert: HENRICUS CORPUTIUS ende JOANNES WITTENBOGAERDT.

32.

JOOST SNOECKAERTS. — JOOST SNOECKAERTS saecke was opgeleydt den classi van Rhyndlant ende hebben de gecommiteerde desselven classis verclaert, dat sy het hare voor hem by mynheeren Staten gedaen hadden. Ende alsoo hy tot Calslaken schoolmeester is, dat sy verstaen hadden, dat hy aldaer noch somwylen eenige vermaninge was doende ende wel tot eenen dienaer begeert werdt ende dat de classe hem tot den synodum bescheyden hadde, soo ist dat de synode, gesien hebbende het beroep van die van Calslaken ende verstaen hebbende oock uyt JOOST SNOECKAERTS selfs, syn sprake (die door beroertheydt vervallen was) wederom verbeteret te syn, ende dat hy een goet getuychnisse hadde, hem geconsenteert heeft wederom tot den dienste te commen ende belast synen classi syn saecke te vorderen.

33.

STEENBERGIUS. — Alsoo JOANNI STEENBERGIO in den laetstgehouden synodoten Brille belooft ¹⁾ was goede attestatie te geven van syn leere ende wandel, soo wanneer hy van Swartewale soude commen te vertrecken, nademale dat de synode goetgevonden hadde in aensien syns hoogen ouderdoms hem eerlycken van den dienste te ontslaen om hem tot stilheydt ende ruste te begeben, ende nu de gedeputeerde van den Briele verclaert hebben, dat hy nu dadelyck van Swartewael vertrocken was, soo sal hem by den scriba deses synodi attestatie geschreven ende toegesonden worden.

34.

BULCKIUS. — HENRICUS BULCKIUS is aengesproken ende vermaendt uyt last des synodi, ende heeft voor andtwoorde gegeven, dattet hem hertelycken leedt was, dat hy met syn boecxken, geintituleert: Van den ieuwe creatuere (waerover de synode generale anno 1586 censure gegeven ende

¹⁾ „belooft” L en M hebben „belast.”

tselve verworpen hadde) de kercken, daertoe uyt menschelycken passien ende affecten om tselve uyt te geven te dien tyde gedreven synde, geblameert ende verergert hadde, begeerende dat de kercken hem sulcx geworden was. Ende alsoo men verstondt, dat hy hem by tgehoor des woordts Godts ende der kereke noch was houdende ende hem dede excuseren, dat hy tot den synodum door impotentheydt niet en conde comen, soo heeft de synode goetgevonden hem te schrijven, dat se tgene voorsz. is van hem gerne gehooft hebbe, hem vermanende in tselve goede vorenemen ende by de reyne leere des evangeliï tot den eynde toe te continueren ende hem in alle stilheydt te dragen.

35.

JACOBUS ENGELBERTI. — In de saecke JACOBI ENGELBERTI tot Lexmonde, alsoo hy als pauselycke pape hem niet en begeeft tot den classe van Gorchum, daeronder hy sorteren soude, ende hem vervoordert des kercken-diensts sonder alvooren wettelyck geexamineert ende toegelaten te syn, ende dat men seggen wil, dat hy int heymelyck noch pauselycke ceremonien ende diensten gebruycke, soo sal alsnoch van wegen des synodi aen den edelen heere VAN BREEDEROEDE geschreven worden volgende de acta des synodi ten Brille ende andere voorgaende synoden ende sal de classe van Gorchum dese saecke voorderen, midts hebbende daertoe credentie van den synodo aen den heere voorsz..

36.

GILLIS COUWENBERGH. — Met GILLIS VAN COUWENBERGH is veelmaels gehandelt, doch te vergeeffs. Is oock tot het ministerium, wel drymael geexamineert synde, telcken male onbequaem bevonden, waervan mynheeren Staten verwittiget synde hem den 22^{en} Julii anno 94 laetstleden belast hebben gantschelycken van den dienste der kercken te desisteren, hem gevende ter somme van hondert carolusguldens om hem daarmede te generen. Ende is den classi van Gorchum belast opsichte te nemen, off hy oock den last van mynheeren Staten nacome, ende indien neen, dat se den gedeputeerden des synodi terstondt daarvan te kennen geven om hare Edelen te remonstreren, opdat alsulek eenen onbequamen uyt den dienste der kereke geweert mach worden.

37.

AELBERT JANSZ. — In de saecke van ALBERT JANSZ is by den gedeputeerden des synodi verclaert, wat by haer in het voorleden jaer met hem gehandelt was, waerdoor geschiedt is, dat hy om redenen, in den voorgaenden synoden verhandelt, met voorweten ende autoriteyt van hare Gen. van ORANGIEN ende BUYREN etc. uyt den dienste der kereke tot

Leerdam als oock daerna tot Hoeckelom ende in andere plaetsen daerontrent geweest is. Evenwel heeft men verstaen, dat hy tot Tuyl by Bommel in den dienste der kercke door eenen edelman wederom ingedrongen sy, alwaer oock eenige handelinghe tusschen hem ende den amptman ende dienaer der kercke tot Bommel JOANNEM LEONEM was voorgevallen, ten eynde hy van den dienste der kercke soude affstaen totdat hy met den kercken vereenicht ende wettelyck tot den dienste wederom soude geadmitteert syn. tWelcke alles de synode verstaende raedtsaem geacht heeft, dat men aen AELBERT JANSZ ernstelyck uyt dese vergaderinghe sal schryven ende hem vermanen, alsoo hy in den voorgaenden synodis onbequaem ende incapabel des ministerii gekendt ende gedestitueert is, dat hy hem des kerckendiensts voortaan onthoude. Om twelcke te beter te effectueren uyt desen synode aen den amptman tot Bommel ende Bommelre ende Tielreweerdts etc. sal geschreven worden. Syn oock belast JOANNES LEO, HENRICUS VELLEMIUS, OTTO TONSOR ende JOANNES ANDELIUS hem insgelycken te vermanen, ende in gevalle van verachtlinge der vermaninge sal de classe van Gorchum vorder tegen hem na kerckelycke ordre procederen, ende de synode veroorsaect syn vorder van syn saecke te versoecken ende te remonstreren.

38.

Predicatie in den toecommenden synodo ¹⁾. — In den naestcommenden synodo sullen eenen dienaer uyt den classe van Gorchum voor ende eenen dienaer uyt den classe van der Goude naer een corte vermaninge tot eenen inganck ende beslydt des synodi doen.

39.

Classe synodael ¹⁾. — De classis synodale om de uytchryvinge te doen des naesten synodi is bestemt voor dit jaer de classe van Dordrecht.

40.

Predicatie na den synodum ¹⁾. — NICOLAUS DAMMIUS, dienaer der kercke ten Brille, heeft een vermaninge gedaen tot een beslydt des synodi uyt Tit. 1, vs. 7 van de qualiteyt ende officie eens toesienders der kercke Jesu Christi, daarvan de vergaderinge hem bedanct heeft.

41.

Bedanckinge der magistraet ¹⁾. — Syn gedeputeert praeses, assessor ende scriba, mynheeren der stadt Rotterdam hoochlyck voor de gonste, vrientchap ende eere, die hare Eersamen den synodo gedaen hadden, te bedancken.

¹⁾ Dit marg. ontbr. in M.

42. *Censura* ¹⁾. — *Censura morum*, in desen synodo voorgevallen, is gehouden, ende is de vergaderinge met goede eenicheydt ende stichtinge geeyndicht ende, den Heere gedanckt hebbende, gescheyden.

Aldus gedaen ende geeyndicht tot Rotterdam den 6^{en} Augusti 1594.

WERNERUS HELMICHIVS, praeses synodi.

CASPAR SWERINCHIVSIVS, scriba synodi.

Particuliere acten des particularen synodi van Suydhollandt, gehouden tot Rotterdam den 2^{en} Augusti anno 1594.

1.

CASPAR VAN BYGARDEN. — CASPAR VAN BYGARDEN is in de vergaderinge des synodi gecommen ende heeft voorgelesen seecker lanck schrift, in forme van doleantie by hem gedaen, inhoudende verscheyden beschuldigen niet alleenlyck int particulier tegen eenige dienaren, die met hem uyt last des synodi voorleden jare gehandelt hebben, maer oock tegen den synodum ende de voorgaende synoden in syn saecke gehandelt hebbende selfs, hem beclagende van sinistre handelingen ende acten ofte achtterrugge schriften, die hy verstondt tot synen nadeele te dienen om niet te mogen commen tot den kerckendienste, versoeckende ende affeysschende importunelycken, dat de synode soude syn schrift apostilleren ende ordineren die de saecke des synodi tegen hem voor mynheeren Staten souden verandtwoorden. Waerop de synode, hem eerst hebbende syn voorsz. schrift laten onderteecken, hem bestraft heeft van syne ongestadicheydt, dat hy, voorleden jare gerust gestelt synde ende schuldt bekennende, nu wederom opt nieuwe swaricheydt was aenrechtende ende geen gehoor en wilde geven dengenen, die hem ten besten waren radende, hem mede te kennen gevende, dat de synode wel gewogen was syn saecke voor mynheeren Staten te handelen ende de voorgaende actien, met hem gehouden, te justificeren. Ende alsoo verder de synode met hem begeerde in communicatie te commen om hem in syn ongelyck te onderwysen, twelck hy tegen den dienaren voorsz. ende den synoden voornoemt was voorwendende, en wilde hy tot geene voordere onderhandelinghe hem inlaten. Niettemin na het scheyden der vergaderinge by mynheeren commissarien ende andere dienaren, int particulier daertoe genomineert, vermaendt synde van syne importuniteyt, heeft hy des anderen daeghs den synodo laten aendien, dat hy tot de gepresenteerde onderlinge communicatie hem begeerde te verstaen, versoeckende dat de synode hem wilde voorderlyck syn om te mogen commen

¹⁾ Dit marg. ontbr. in M.

tot den dienste der kercken, belovende hem alsoo te dragen, dat men over hem geen clagen en soude hebben, ende dat hy niet van meyninge en was hem tegen de leere off ordre der kercken op te stellen. De vergaderinge dan, hierop lettende ende vooral resolverende hem tot den kerckendienste niet te promoveren om redenen haer moverende, heeft goetgevonden eenige te deputeren om met hem in conferentie te treden, soo om hem in eenige presumpzien, die hy op den synodum ende hare gedeputeerde hadde, als oock in seeckere poincten van leeringhe, by hem gemoveert ende niet wel verstaen, te onderrichten midtsgaders hem in syn ongelyck te vermanen, maer vooral om verseeckertheydt van syn gevoelen int stuck der waerheydt der christelycke leere te vernemen, ende nadat sy hem in allen desen met onderteekeninghe, by hem te doen, oprecht ende welgesteld bevinden soudent, hem alsdan in regard syns ouderdoms by hare Edelen in de vermeerderinge van syn alimentatie vorderlyck wesen, welverstaende dat oock BYGAERDEN voorsz. hem in aller stilheydt met stichtinge gehouden soudent syn te dragen. Waertoe geordineert syn D. HENRICUS CORPUTIUS ende NICOLAUS DAMMIUS om op den voorsz. voet met hem te handelen, midts dat oock JOANNES ANDELIUS in de onderhandelinghe soude present syn. Ende want BYGARDEN voorsz., belooft hebbende hem op seeckere ure by den voorsz. gedeputeerde ten eynde voorsz. te laten vinden, des anderen daeghs, wederom van Delft comende, de voorsz. communicatie met de gedeputeerde niet en heeft willen aengaen maer in plaetse van dien een cleyn geschrifte, twelek hy gereedt met hem brachte, haerluyder gegeven heeft den synodo over te leveren, waerinne hy als eysscher, den synodum als verweerder stellende, eysscht, dat de synode hem syn schade ende eere sal restitueren, hem tot eenen ordinarien kerckendienste brengen ende middelertyt hem versorgen van onderhoudt, den anderen dienaren ten platten lande gelyck, seggende dat hy alsdan soude tevreden syn, soo ist dat de synode haren gedeputeerden belast heeft met hem finalycken aff te handelen op den voet, in seeckere acte, daertoe expresselyck gestelt, begrepen, van welke acte hem een copie als een generale andtwoorde op alle syn versoeck gegeven sal worden, indien hy hem door den gedeputeerden niet tevreden laet stellen ende oversulcx een schriftelycke andtwoordt finalyck soude eysschen. Ende de acte luydt aldus:

Alsoo CASPAR VAN BYGAERDEN, in den synodo door seker geschrifte, by hem selfs in de vergaderinge gelesen, hem over eenige voorgaende handelinge des synodi sonder fundament ende buyten behoorycke modestie beclaeghe, versoeckende van den synodo recepisse ¹⁾ vant voorsz. geschrifte

¹⁾ L en M hebben bij dit woord in margine: „Nota. Schijnt te moeten zyn apostille, alsoo hier te voren geseijt wort die geeysscht te hebben.”

in margine van tselfde gestelt te worden ende voorts den synode beroepende om door eenen defenseur, die sy souden nomineren, sekere propositie, dewelcke hy seyde (doch met onverstant) hem voorgehouden geweest te syn, te verandtwoorden, ende dat hy, alle goede vermaninge affslaende, verclaerde noch daer in de vergaderinge noch by eenige gedeputeerde buyten de vergaderinge (gelyck de synode geerne gesien hadde) van deselve geensins te willen spreken, dryvende naectelyck op syn voorsz. versoeck ende weygerende oock reden te geven, waeromme hy nu wederom affweeck van het contentement, dat hy in den voorleden synodo verclaert hadde ontfangen te hebben etc. ende, naderhandt door de aensprake ende goede onderrichtinge der heeren commissarien als oock eeniger broederen int particuliere beweeght, heeft den synode laten aensegghen syne bewilliginge in de communicatie met eenige gedeputeerde buyten de vergaderinge ter plaetse ende ure, daert de synode goetvinden soude, hebbende tot dien eynde den tyt, hem daertoe gestelt, gewillichlyck aengenomen, ende dat hy nochtans des anderen daeghs van Delft wedercommende, de bewilliche communicatie wederomme t'eenemale affslaende, in plaetse van deselve den synodo dede overgeven seker incivil ende onbehoorlyck versoeck, hierna volgende van woorde tot woorde: Pointen ende voorwaerden om te observeren in d'accorderen ¹⁾ tusschen CASPARUM VAN BYGAERDEN, dienaer des woorts Godts, eysscher ter eenre, ende synodus ter andere syde. Sal het synodus CASPARUM VAN BYGAERDEN voorgenoemt by mynheeren den Staten ende kercken van Hollandt van alle aengedaen schande ende schade, hem syn eere restituerende, ontheffen ende hem tot eenen ordinaris kerkendienst brengen ende, off deselve dienst eenigen tyt vertrocke, sal tsynodus by mynheeren den Staten voorsz. ondertusschen ende dat met den eersten verwerven, dat den voorsz. CASPARO geordineert werde van den heeren rentmeester COOLWYCK van nu voortaan te mogen ontfangen met anderen dienaren ten platten lande ghelycke alimentatie, ende des voorsz. geeffectueert synde sal CASPARUS hem tevreden houden. Soo ist dat de synode verclaert heeft ende verclaert by desen, dat CASPAR voorsz. hierinne grootelyck te bestraffen is ende van dese syne proceduyren ende blamatien op den synodum behoort op te houden, ende heeft derhalven haren gedeputeerden belast eerst ten aensien van synen ouderdom op den voet van de bovengeschreven communicatie met hem te handelen, indien hy noch daertoe verstaen wil, hem soeckende met beleeftheydt tot reden te bewegen, ende indien hy hem laet geseggen, hem by den heeren Staten tot alimentatie bevorderen. Maer indien niet ende dat hy niettegenstaende alle goede middelen, ten verscheyden reysen aen hem besocht, in syn onbehoorlyck

¹⁾ „in d'accorderen“ ontbr. in L.

voornemen voortvaren sal, heeft de synode geordineert, dat hy hem voortaan van alle kerkelycke diensten sal onthouden ende den gedeputeerden belast den heeren Staten alles te verthoonen, opdat hy van syne ongefondeerde blamatien ophoude ende geen verstooringe in de kercke come aen te richten.

2.

BLOCKIUS. — JOANNES BLOCKIUS is in den classe van Dordrecht gecompareert, alsoo deselve classe tot den synodum gerelateert heeft den 15ten Junii van desen jare geschiedt te syn, gelyck mede dat hy door des Heeren genade soo verre gebracht was, dat hy syn schuldt bekendt hadde, blykende by syn eygen handt ende onderteekeninge. Doch sooveel syne opneminge aengaet, dat deselve by den classe was gediffereert om te sien, hoe dat hy hem dragen soude. Ende is den classe voorsz. by den synodo belast alsnoch voorder met christelycke bescheydenheydt naer Godts woordt ende ordre der kercken by hem aen te houden ende met hem te handelen.

3.

Heymelycke gemeynte tot Coelen. — Alsoo oock aen den synodum gesonden was seeckeren brieff van eenen dienaar der heymelycke kercke tot Coelen, versoekende om troostelycke hulpe in hare ¹⁾ benautheyt ende grooten last, hen ²⁾ aengedaen door de Papisten, vreesende noch meer aenstaende quaet, soo ist dat de synode, met medelyden beweeght synde over hare medegenooten in den geloove, goetgevonden heeft de waarheydt van de vervolginge tegen de kercke tot Coelen aen mynheeren Staten Generael te remonstreren ende te bidden, dat hare Edelen gelieven wille andermael aen de magistraet tot Coelen te schryven ende ernstelyck te versoecken, sulcx als tot vertroostinge der voorsz. bedroeffde kercke sal dienen ende vruchte doen. Ende is opgeleydt LIBERTO FRAXINO ende JOANNI WITTENBOGAERDT sulcx te beneerstigen. Het sal oock uyt deze vergaderinge eenen brieff tot vertroostinge aen de gemeynte tot Coelen geschreven worden.

4.

HERMANNUS HERBERTZ. — D. JOANNES WITTENBOGAERDT ende FRANCISCUS LANSBERGIUS hebben gedaen rappoort van de saken van der Goude volgens de commissie, henlyuden in den voorledenen synodo gegeven. Ende alsoo de heeren commissarii van wegen mynheeren Staten last hadden den synodo aen te dienen, dat de voorsz. heeren Staten niet goet en vonden, dat tegenwoordelyck van de saecke van der Goude nieuwe procedure ofte resolutie genomen soude worden, alsoo hare Edelen daerinne by hare autoriteyt

¹⁾ „hare” L en M hebben „zijne”. ²⁾ „hen” L en M hebben „hem”.

ende beleydt dachten te doen tot vaste ruste ende eenicheydt der kercken ende des landts etc., soo en is ditmael daerinne wyders niet gedaen. Alleenlyck sullen de gedeputeerde des synodi aen den advocaet ende ordinaris collegie van de heeren Staten off (ist noodt) aen de vergaderinge van de heeren Staten selfs den standt van de voorsz. kercke te kennen geven, verhalende beneffens dien eenige poincten, die in de handelinge der versoeninge belooft ende noch niet voltrocken en syn ende alsnoch oorsaecke van ongerustheydt geven, te weten: 1. dat HERMANNUS den Catechismum noch niet en predict, 2. datter noch geenen anderen dienaer neffens hem en is gestelt, 3. dat syne boecken binnen ter Goude noch openbaerlyck te coop staen, 4. dat verscheyden geruchten gaen van HERMANNI particuliere propoosten ende oock predicatien, synde tegen de opgerechtte versoeninge; versoeckende derhalven, dat hierinne geremedieert soude mogen worden. Ende by sooverre door ordinantie van de heeren Staten hierinne den gedeputeerden des synodi yedt opgeleydt sal worden te handelen, twelck syluyden over haer niet en souden derven nemen, sullen sy tot haerluyder uyt elcken classe eenen persoon ontbieden om met deselve daerop te communiceren. Ende den broederen van der classe van der Goude is belast, dat sy volgende de kerckenordeninge op de kercke van der Goude ende den standt van dien goede opsichte hebben.

5.

Homade ende HYPERPHRAGMUS. — De synode heeft verstaen, dat na het affdancken van FRANCO WILLEMSZ tot Homade onder den Edelen heere VAN POELGEEST ingecommen sy eenen PETRUS HYPERPHRAGMUS in den dienste der kercke, denwelcken, by den classe in tegenwoordicheydt van twee gedeputeerde des synodi ontboden ende gecompareert synde, gheensins tot examen heeft willen verstaen noch met den classe aldaer te doen hebben, voorwendende de autoriteyt van mynheere VAN POELGHEEST, die hem sulcx soude belast hebben, niettemin onder anderen te kennen gevende van eene inwendige beroeping, die hy was dryvende ende seggende, dat hy de leere der gemeynen kercken wel toestondt maer niet in alle poincten, hem refererende voorder tot een seeckere generale bekentnisse, die hy D. D. BASTINGIO hadde gegeven ende die oock by den synodo gesien is. Waerover den heere VAN POELGEEST voornoemt aengesproken synde, gaff voor andtwoorde, dat hy niet en begeerde eenen, die met den gemeynen kercken in der leere niet eens en was, in den dienste te houden, alles breeder in het rappoort der gedeputeerden des synodi ende in den acten des voorsz. classis begrepen. Waerby den synodo noch voorder verclaert is, alsdat den voorsz. HYPERPHRAGMUS eenen man sy, onsuyver in der leere, niet geheel vreemt van de leere OSIANDRI, vele secten, alsoo hy hem in den

voorsz. classe hadde laten hooren, doorsocht hebbende, eenen man, die hem tot Embden, Gendt, Rotterdam, Leyden ende elders noch in de leere der christelycke religie gesondt, noch in synen wandel niet soo stichtelycken, alst wel mochte, gedragen heeft, denwelcken oock tot Wttrecht, dienst soeckende ende int examen onsuyver bevonden, tot den ministerium aldaer niet toegelaten is, die oock die boecken des gheestdryvers M. WIERI velen aangepresen ende gerecommandeert heeft, gelyck oock een boecxken eertyts, waerinne hy de gemeyne kercken grootelycx taxeert, by hem uytgegeven is ende hem met eenen HANS DE RYCKE van de Waterlanders ende Voetwasschers tegen den kercken partye gevoegt heeft, ende evenwel, sonder kerckelycke attestatie ende dat hy lidmate der kercke sy te verthoonen, hem in den dienst des woordts Godts, tegen Godts woordt, ordre der kercke ende interdictie van mynheeren Staten etc., soect in te dringen, veelmin dat hy eenige wettige beroepinghe soude hebben. De vergaderinge, op alles gelet hebbende ende van des voorsz. persoons ongerusticheydt ende verwerringe van opinie midtsgaders bittere gesindtheydt tegen den Gereformeerden kercken genoechsaem gewaerschoudt synde, heeft geresolveert, dat alsulck eenen in den ministerio niet getolereert noch tot examen om tot den ministerium te commen behoort toegelaten te worden. Ende opdat hy dienvolgende uyt den dienste tot Homade geweert moge worden, syn de gedeputeerde des synodi belast den Edelen heere VAN POELGHEEST hiervan aen te spreken om volgende syne Edelen verclaringe alsulcke, die niet eens en syn in der leere met den ghemeynen kercken, onder synen Edelen gebiede voor dienaren der kercke niet te tolereren ende volgens HYPERPHRAGMUM voorsz. te licentieren etc., ende den voorsz. heere de meyninge des synodi hierover verder te kennen geven. Sullen oock daerna by gebreke van goet gehoor by den voorsz. heere de sake met mynheeren advocaet in communicatie leggen ende volgens aen hare Edelen mynheeren Staten remonstreren, dat de kercken niet en connen met goede consciencie alsulcke in den dienste des predickkampts toelaten maer genoodtsaeckt syn aff te slaen ende te weren, biddende mynheeren Staten door hare Edelen autoriteyt volgende hare Edelen ordonnantie aen sulcx de goede handt te willen houden. Ende om tvoorsz. met meerder vasticheydt te effectueren sal aen de kercke van Leyden geschreven worden om getuychnisse van syn conversatie ofte wandel ten behoeff van de voorsz. gedeputeerde te vercrygen.

6. JOANNES AMPSING. — De classe van Leyden heeft verclaert, hoe dat JOANNES AMPSINGIUS hem gewillich verthoont hadde om hem tot denselven classen te voegen, twelck hem geaccordeert sy by den voorsz. classe, wanneer hy goede attestatie soude brengen, twelck noch niet geschiet en was. Maer is van wegen des synodi van Noordthollandt aen dese vergaderinge te kennen gegeven, hoe dat de Noordthollandtsche kercken met hem veel handelinge aengaende niet de leere maer synen wandel gehadt hadden ende, want hy beterschap grootelycx belooft hadde, dat se hem in in den dienste gecontinueert hadden, doch dewyle de daet betuycht heeft van contraventie tegen syne belofte ende hope, die hy gegeven hadde, dat sy veroorsaecht geweest syn ten diveerschen tyden ende eyndelycken tot Haerlem voor den synodum hem te ontbieden ende met hem te handelen. Te meer alsoo oock door mynheeren borgemeesteren der stadt Haerlem den synodo te kennen gegeven werdt, dat AMPSINCK voorsz. tot quaet exempel van velen veel conversatie was houdende met een vrouwepersoon aldaer ende hem van syn huysvrouwe ende kinderen onttreckende, oock dat hy vervreemde van de gemeynschap der kercken in den gehoor des woordts ende andere godtsalige oeffeningen, ende eyndelycken dat hy als een ruyter te peerde met roer ende sweert was rydende, niet soo wel met het ampt eens dienaers overeencommende. Maer excuseerde hem AMPSINCK eerst met de cortse, die hy claeghe te hebben, ende naderhandt dat hy tot den synodum niet en begeerde te commen, daertoe oock meermaels vermaendt synde, ende was tevreden, dat de heeren commissarii in den synodo tot Haerlem van hem mynheeren Staten wel mochten remonstreren. Ende eyndelyck de saecke tot hare Edelen gebracht synde, mynheeren Staten geordineert hebben, alsoo AMPSINGIUS excipieert ende hem beroept op den Zuydthollandtschen synodum, dat de saecke met het bewys derselve, syn leven ende conversatie aengaende, aen de heeren Staten gesonden sal worden om off ter naester vergaderinge van den synode van Zuydthollandt ofte by den Raedt van Staten (die hem in dienste genomen heeft) daerop naerder gelet ende gedaen te worden, als tot goede stichtinge sal bevonden worden te behooren. Waerby verder verclaert is, dat AMPSINCK voorsz. certificatie beleydt hebbe van syn huysvrouwe voor getuygen, ende deselve van hem niet anders dan van eenen goeden ende getrouwen man, die hem wel gedragen hebbe, attestere, waertegen diveersche certificatien, medebrengende het tegendeel, te weten veel miserien ende clachten van syn huysvrouwe ende verlatinge ¹⁾ derselve, verthoont syn. Is daerom geresolveert tot wechneminghe der ergernisse ende groote opspraecke, die hierdoor valt niet

¹⁾ „verlatinge” L en M hebben „verclaringe”.

alleen op synen persoon maer oock op alle den dienaren ende kercken, dat de gedeputeerde van beyde de synoden Noordt en Suydthollandt sullen terstondt dese sake by der handt nemen, ende ist dat sy connen AMP-SINGIUM comen te spreken, hem selfs ernstelyck vermanen, gelyck oock doen sullen de dienaren, die hem andersins soudén mogen comen te sien ende te spreken, ende den wech van kerckelycke procedure ende censure aen hem ghebruycken, soo hy niet en sal willen beterschap beloven ende inderdaet bewysen. Sullen oock die voorsz. gedeputeerden, volgende de resolutie van de heeren Staten, dese sake den Raedt van Staten aendienén als oock hiervan spreken met den heere VAN DER AA, ende ramen vorder met malcanderen de allerbeste middelen dese ergernisse te weren, daertoe hen volcommen last midts desen gegeven is. Ende ten laetsten sal oock van dese saecke aen D. MENSONEM tot waerschouwinge geschreven worden etc.

Actum Rotterdam in den particularen synodo van Suydthollandt den 6^{en} Augusti 1594.

WERNERUS HELMICHIVS, praeses synodi.

CASPAR SWERINCKHUSIVS, scriba synodi.